

Cohesió social i creixement inclusiu: indissociables

Cohesió social i creixement econòmic inclusiu són dos conceptes indissociables i que es retroalimenten. Per tant, en un país en què el creixement és més inclusiu, és més fàcil que augmenti la cohesió social. Així mateix, també sembla més fàcil que es duguin a terme mesures que afavoreixin un creixement més inclusiu en un país amb un nivell més elevat de cohesió social. La cohesió social, al capdavant, és un dels factors que permeten que el creixement econòmic sigui inclusiu. No obstant això, la mateixa relació també opera en sentit contrari. Així, quan el creixement es torna menys inclusiu, per exemple, perquè l'entorn regulador no s'adapta als canvis de l'estructura productiva derivats del canvi tecnològic o de la globalització, es corre el risc que es deteriori la cohesió social, amb tot el que això comporta. En el context actual, analitzar la cohesió social d'un país és clau per poder determinar la capacitat que té per afrontar els reptes que se'ns presenten.

Abans d'entrar en matèria, convé precisar que, en aquest article, quan parlem de cohesió social, fem referència a l'estat dels diferents tipus d'interacció entre els membres d'una societat.¹ Aquests tipus d'interacció inclouen, per exemple, la confiança, el sentit de pertinença, la voluntat de participar, la voluntat d'ajudar i qualsevol comportament que se'n derivi.

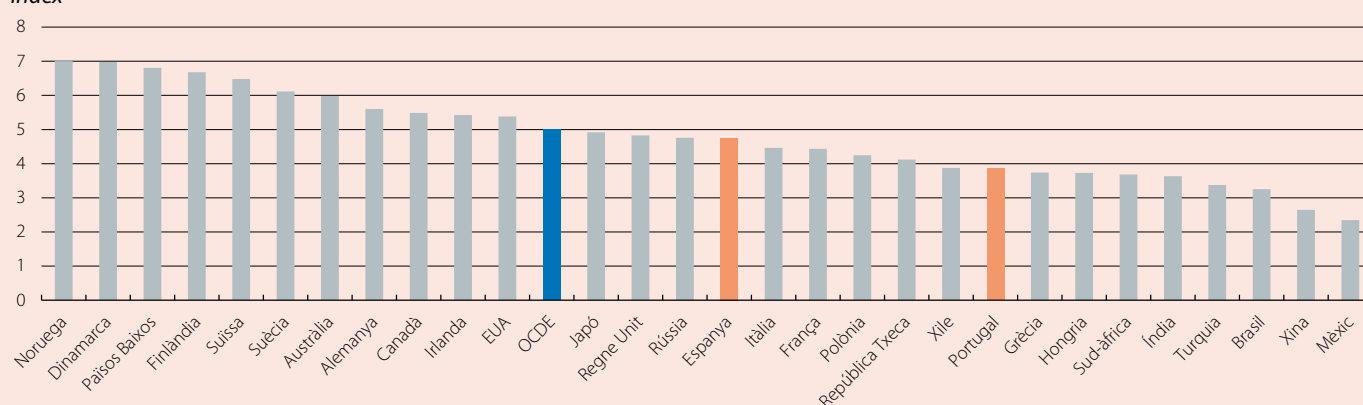
Equipats amb una bona definició, ja podem analitzar l'estat de la cohesió social als principals països desenvolupats i la seva relació amb el creixement econòmic inclusiu. Per fer-ho, construïm un índex, l'indicador agregat de cohesió social (IACS), que ens permet agregar i sintetitzar en una sola mètrica la informació continguda als 33 indicadors de cohesió social dels quals disposa l'OCDE. Cal destacar que aquests indicadors cobreixen la totalitat de les interaccions socials que configuren el concepte de cohesió social i es poden agrupar en cinc pilars en funció del tipus d'interacció: satisfacció personal, entorn social, confiança, inquietud política i nivells de criminalitat. Per construir el nostre índex, classifiquem les diferents variables recollides per l'OCDE, la majoria de les quals quantifiquen l'estat de les interaccions socials a partir d'enquestes nacionals (alguns exemples són el percentatge de persones que tenen algú pròxim amb qui poder comptar, la confiança en les institucions o la inseguretat derivada de la pèrdua de la feina) sobre cada pilar per a cada país i, *a posteriori*, fem una mitjana per als diferents països. Atorguem un pes del 20% a cada pilar, tot i que comprovem que els resultats obtinguts siguin robustos a diferents assignacions dels pesos.

És revelador comprovar que els països nòrdics, que es caracteritzen per tenir una elevada qualitat institucional,² se situen al capdavant de la llista. D'altra banda, les economies emergents, amb institucions menys robustes i consolidades, són les que presenten uns nivells de cohesió social més baixos, i és que la cohesió social ve determinada, en part, pel nivell de desenvolupament de les institucions de cada país.³

A Espanya, segons l'IACS, el grau de cohesió social se situa en una posició intermèdia i per sota de la mitjana de l'OCDE. En positiu, destaquen els elevats nivells de satisfacció personal i el dinamisme de l'entorn social, i, a l'altra cara de la moneda, trobem els baixos nivells de confiança en les institucions.⁴ Portugal, per la seva banda, es troba una mica per sota d'Espanya, com a resultat de nivells notablement inferiors de satisfacció personal i d'inquietud política. És interessant observar que països com Alemanya, Finlàndia o els EUA gaudeixen de nivells de confiança molt més elevats que Espanya o que Portugal, de manera que són un punt de referència

Índex agregat de cohesió social (IACS) *

Índex

Nota: * L'IACS es calcula a partir d'un panell de 33 indicadors per països. Primer, agrupem els indicadors en funció del pilar al qual pertanyen (satisfacció, confiança, participació política, criminalitat i estructura social). Per agregar els indicadors, els normalitzem a mitjana 0 i variància 1. Després d'això, es calculen les mitjanes de cada pilar. Finalment, s'agreguen els valors obtinguts atorgant un pes del 20% a cada pilar. El punt de referència és 5, que correspon a la mitjana de l'OCDE.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'OCDE.

1. Vegeu Chan, J., To, H. P. i Chan, E. (2006), «Reconsidering Social Cohesion: Developing a Definition and Analytical Framework for Empirical Research», *Social Indicators Research*, 75(2), 273-302.

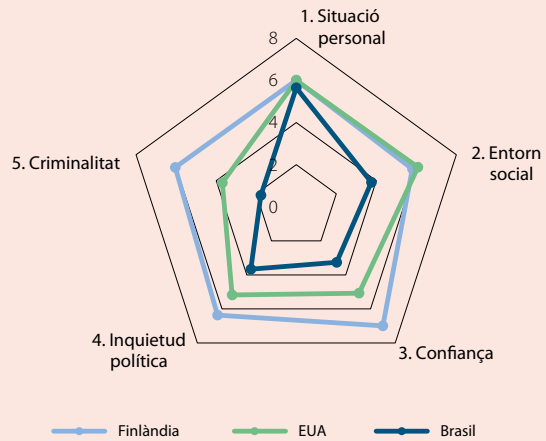
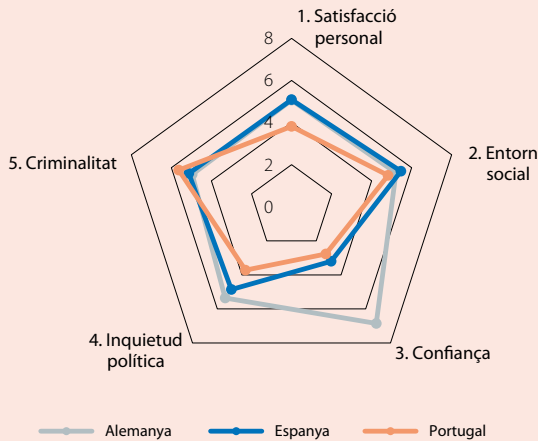
2. Segons el Global Competitiveness Index 2018 (WEF), tots els països nòrdics se situen en el top 15 de les economies amb més qualitat institucional.

3. Vegeu Easterly, W., Ritzen, J. i Woolcock, M. (2006), «Social Cohesion, Institutions, and Growth», *Economics & Politics*, 18(2), 103-120.

4. El pilar de confiança engloba, entre altres variables, el nivell de confiança de la societat en les institucions públiques i el grau d'inseguretat davant la pèrdua del lloc de treball, variables on Espanya presenta nivells relativament baixos.

Cohesió social: principals components

Índex (5 = OCDE)

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'OCDE.

important en el qual cal fixar-se. En concret, el model laboral nòrdic (que harmonitza en dosis òptimes la protecció del treballador i la flexibilitat), la bona qualitat de govern a Alemanya⁵ o el sistema de pesos i contrapesos del sistema nord-americà són exemples de bones pràctiques que reforcen la confiança de la societat.

Quan comparem els pilars de diferents països, obtenim alguns resultats interessants. Per exemple, si ens centrem en el pilar de criminalitat, observem que els països europeus són els que obtenen millors resultats en aquesta dimensió, mentre que tant els EUA com els països emergents mostren una percepció de més criminalitat. Tenint en compte que la criminalitat podria estar captant el grau de malestar social, sembla natural que les societats amb estats del benestar més desenvolupats i generosos, com les europees, surtin molt més ben parades en aquest àmbit que els països emergents o que els EUA.

També és interessant analitzar el comportament del pilar de la inquietud política. Aquest pilar ens informa sobre el grau d'interès de la ciutadania en la política i sobre el seu grau de participació. Segons els nostres resultats, els països nòrdics presenten registres molt elevats, mentre que els països llatinoamericans, molts d'ells encara immersos en ple procés de maduració de les institucions democràtiques després de llargues dictadures, destaquen negativament. Espanya i Portugal, per la seva banda, presenten valors en aquest pilar per sota de la mitjana de l'OCDE, la qual cosa suggereix que hi ha un marge de millora per a una relació més fluida entre la societat i les principals institucions del sistema polític.

Finalment, utilitzem el nostre índex de cohesió social per estudiar la seva relació amb el creixement inclusiu. Doncs bé, els nostres resultats confirmen que es tracta de dos conceptes indissociables. Com es pot observar al tercer gràfic, hi ha una relació estreta entre l'IACS i l'índex de desenvolupament inclusiu (IDI) que elabora el World Economic Forum.⁶ En concret, un increment d'un punt en l'IACS comporta un increment de 0,47 punts de l'IDI, la qual cosa il·lustra que la cohesió social (IACS) efectivament es correlaciona de manera rellevant i positiva amb el creixement inclusiu.

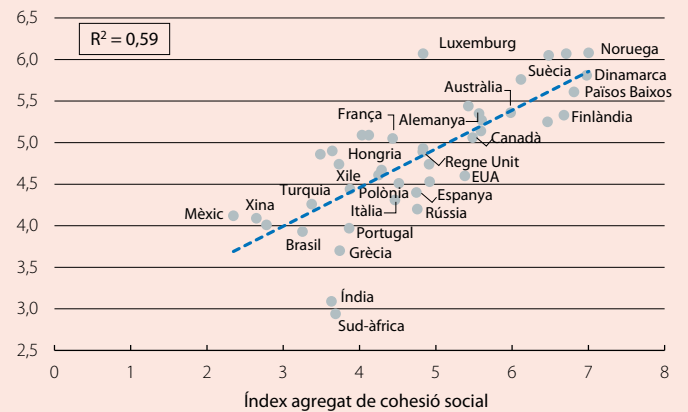
En definitiva, atesos la important transformació del sistema productiu que comporten el canvi tecnològic i la globalització i els desafiaments que presenta l'envelliment de la població, és important actuar per reforçar la cohesió social, un element indispensable per poder dur a terme les reformes que promoguin un creixement inclusiu i sostingut.

Javier Ibáñez de Aldecoa Fuster
CaixaBank Research

5. Segons dades de Bertelsmann Stiftung, Alemanya és el cinquè país amb més qualitat democràtica del món i el vuitè amb més qualitat de govern.
6. Es tracta d'una mesura agregada de 12 indicadors distribuïts en tres pilars diferents: desenvolupament econòmic, inclusió i sostenibilitat. A cada pilar se li atorga un mateix pes relatiu per obtenir l'índex general. Els valors es distribueixen de l'1 al 7, sent 7 la valoració màxima en inclusivitat.

Cohesió social i creixement inclusiu

Índex de desenvolupament inclusiu * (valor)

Nota: * L'escala de l'índex és d'1 a 7, sent 7 el valor màxim.
Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'OCDE i de l'Inclusive Development Index Report (World Economic Forum).